

Ferdinand Braunerhjelm

I min artikel om Sandemar i Glimtar från Haningebygden nr 4 2006 nämndes Ferdinand Braunerhjelm.

Denne var förmyndare för Carl Gustaf Braunerhjelm, som var endast 8 år när han tilldömdes rätten att inneha fideikommisset 1829. Han var den förste fideikommis-sarien med efternamnet Braunerhjelm. Jag nämnde att det fanns anledning att återkomma till Ferdinand, vilket jag nu gör.

BENGT-OLOF "BOB" BENGTSON

Uppgifterna är huvudsakligen hämtade ur: Lazarus; SVENSKA MILLIONÄRER, Fjärde samlingen med underrubriken: DE RIKA BRAUNERHJELMARNE
Porträtt på Ferdinand Braunerhjelm har tyvärr inte hittats

Ferdinand Braunerhjelm föddes 1799 på godset Lundås i Roslagen. Liksom de flesta adliga ynglingar på den tiden ägnade han sig åt den militära banan och blev vid 17 års ålder fänrik vid Andra Lifgardet. Efter att ha utnämnts till major tog han avsked 1848.

Redan 1834 hade han blivit kammarherre hos dåvarande kronprins Oscar, sedermera Oscar I. Denna ställning hade Braunerhjelm förvärvat genom sin praktiska blick, sitt starkt utvecklade ordningssinne och sin förmåga att reda ut ekonomiska angelägenheter och på så sätt vunnit kronprins Oscars synnerliga förtroende.

När kung Oscar I uppstigit på tronen över Sverige och Norge 1844, utnämnde han Braunerhjelm till Förste Hovstallmästare och chef för Kungl. Hovstallet. Denne införde ordning och reda och tog hela Hovstallet på entreprenad till ett moderat pris varigenom kostnaderna minskades betydligt.

OSCAR I

Samtidigt anförtroddes han att handha Oscar I:s privata ekonomi och utredde efter hans död boet och förrättade arvskiftet.

Även drottning Josefina och prinsessan Eugenie gav Ferdinand sitt fulla förtroende. Kungligheternas kontanta medel förvaltade Braunerhjelm och betalade därå 4 % ränta och ägde full frihet att använda kapitalet som det bäst gynnade honom. Detta gjorde han på så sätt att han lånade ut till minst 6 % ränta.

Av drottning Josefina fick Braunerhjelm flera delikata uppdrag. Bl.a. att söka undvika rättegång mellan hennes biktfader, den katolske biskopen Studach, och en av dennes församlingsmedlemmar, en med en vacker fru försedd skomakare vid namn Fagerberg... Uppdraget lyckades med hjälp av en väl avvägd dusör.

På drottningens uppdrag hade Braunerhjelm överbefalet på slottet Tullgarn.

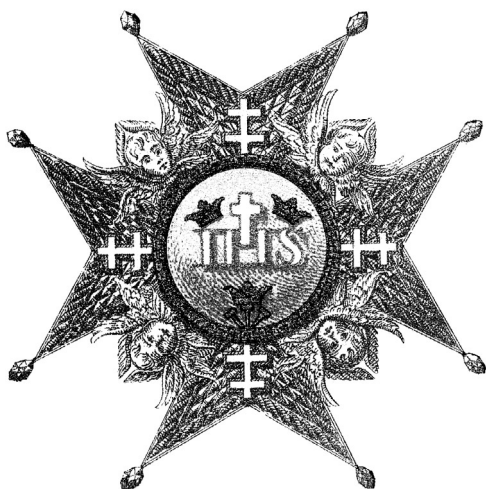
Braunerhjelm åtog sig ett flertal allmänna uppdrag och skötte på ett energiskt sätt ordförandeskapen i flera sällskap och stiftelser. Dessa fordrade en hel del arbete och omtanke men gav små inkomster och var mer att betrakta som hedersuppdrag.

För denna insats i det allmännas tjänst blev han desto rikare belönad med ordnar och andra utmärkelser bland vilka kan nämnas: Riddare av Svärdsorden och senare kommendör av samma orden. Kommendör med stora korset av Nordstjärneorden och Vasorden.

Han blev Serafimerriddare 1859 och erhöll titeln friherre vid Karl XV:s kröning 1860.

JOSEFINA

Serafimerorden erhöå statuter av Fredrik I 1748 (samtidigt med Svärds-, Vasa- och Nordstjärneordnarna). "För vilka genom sina tjänster till Konung och Fädernesland gjort sig förtjänta och blivit värdiga att beklåda rikets högsta ämbeten". Tilldelades också utländska regenter, furstar, framstående dignitärer. Tronpretendent erhöå obligatoriskt denna orden.

SERAFER högre väsen, änglar i Guds närhet "himlens här".
SERAFISK - änglalik, himmelsk.

Serafimerorden är den svenska motsvarigheten till den förnåma engelska Strumpebandsorden. Den utdelas numera endast till medlemmar av svenska kungahuset och till utländska statsöverhuvuden. Även ett flertal utländska utmärkelser tilldelades honom, varav kan nämnas Dannebrogens Storkors och den ryska Alexander Newskyorden.

Braunerhjelm blev Serafimerordens Översteskattnästare och ledamot av Serafimerordensgillet. Detta utgjorde huvudstyrelsen för landets sjukhus. Han var en särdeles verksam ledamot av direktionen för Serafimerlasarettet och donerade i sitt testamente daterat 1871 120.000 riksdaler till detta.

Donationen var försedd med förbehåll, vilket var mycket vanligt vid denna tid.

Serafimerlasarettet fick åtaga sig att betala 6% ränta på 40.000 rdr årligen halvårsvis till Ferdinands brorson Nils Edvard. Ett lika åtagande gällde hans mors syster fru Laetitia Munde född Engel-

crantz samt för systerdottern fröken Sigråd Euphrosyne von Post.

Dessutom en lång rad legat. Bl.a. betalar han sin brors skulder upp till 40.000 rdr. Hans läkare, professor Malmsten, erhöå 20.000 rdr. för mångårig, sorgfällig omvårdnad.

Ferdinands personal blir inte heller lottlös:

Hans tjänstgörande lantbruksinspektör	
Stridsberg får	5.000 rdr
Dennes pensionerade företrädare	
Holmqvist får	2.500 "
Fåraherden Hagman vid Haga får	2.500 "
Hushållerskan Charlotte Öller får	600 "
Betjänten Johan Söderberg får	150 "
Stalldrången Joh. Andersson får	75 "

Flera av dessa bevittnar också testamentet. Dessutom får icke namngivna "tjänstehjon" kost och lön för hela tjänsteåret samt en gratifikation på 100 rdr vardera.

Ferdinand Braunerhjelm's bouppteckning 1870 visade en behållning på 1,2 milj. rdr.

Benämningen på myntet riksdaler, *rdr*, ändrades 1873 till *kronor*.

Hur jämför man en miljönär från mitten av 1800-talet med dagens?

Markegångstaxan, en föregångare till konsumentprisindex, följde t.ex. spannmålsprisets utveckling. Taxan kan spåras ända från slutet av medeltiden. I mitten av 1700-talet formaliserades den och kan följas fram till 1983.

Under tiden 1850–1914 ökade denna med 35%. 1,2 milj. motsvaras då av 1,62 milj. kronor.

Levnadskostnadsindex tog vid som prisbarometer och ökade under åren 1914–1990 med 25 ggr. 1,62 milj. motsvaras då av 40,5 milj.

Konsumentprisindex ökade under åren 1990–2006 med 34%. 40,5 milj. motsvaras i nov. -06 av 54,3 milj. kronor.

FÖRÅRINGAR	
TILL	
KONGL. LASARETTET	
	Kronor
1865 Envoyeen Carl August Järta	5.000
1869 Regementläk. Carl Adolf Opphoff	2.000
1870 Enkefru Antonia Herlitz-Rego	8.733,22
" Badaremästaren C.G. Svanström	3.000
1871 Överhållmästaren Friherre F. Braunerhjelm	120.000
1873 Grosshandl. Lars Montens sterbhusdelegare	3.000
1874 fd. Holländska Trska Reformerta församlingen	20.187
1876 Enkefru Sofia Alm	5.000
1877 " Margareta Maria Ulfsparre	3.000
1880 Överstekammarjunkaren Friherre Bernhard von Beskow och hans Friherrinna	5.000
1882 Enkefru Beata Sofia Kantzow	1.500
1885 Kamr. H.C. Bruchman i Colombo	273
1886 Enkefru Lotten Nordlund	10.000
" Protokollsekr. L.W. Samuelsson	6.000
1887 Handelsbokhållaren M.P.W. Nygren	6.122
1898 Medecine Doktor Conrad Hahn	20.000
1899 Läröversekollegan J.A. Nyberg	3.000
Ingeniör Jacques Lamm	6.045

Bland donatorerna på minnestavlan i Serafimerlasarettet ses Ferdinands donation av år 1871. Foto Bob Bengtson

Med detta sätt att räkna motsvaras boupp-teckningens 1,2 milj. rdr 1870 av c:a 54 milj. kr i slutet av november år 2006.

Utan att på något sätt ha vetenskapligt stöd, utan enbart lita till den egna känslan, tror jag nog att det är mer relevant att jämföra miljonären 1870 med dagens miljardär.

Hur gick det då för Ferdinand Braunerhjelm med hans förmyndarskap för sin brorson Carl Gustaf, *den förste fideikommissarien Braunerhjelm på Sandemar?*

Denne blev myndig vid 21 års ålder den 22 juli 1842. Han mottog då godset skuldfritt och med kontanta tillgångar på minst en halv miljon riksdaler.

Han gifte sig med Fredrika Aurora Mariana Koskull 1843. Denna var hovfröken hos kronprinsessan och Ferdinand var den som arrangerade bröllopet, som firades hos kronprinsparet på Drottningholms slott.

Detta hjälpte inte utan Carl Gustaf begärdes i konkurs efter endast 6 år p.g.a. vidlyftigt leverne. Farbrodern förordnades åter till förmyndare.

De första åren efter konkursen tillbringade Carl Gustaf på Sandemar och fördrev tiden med musik. Han var en mycket skicklig pianist.

För att han skulle få lite omväxling, tog farbrodern honom med på en utrikes resa 1855. Denna slutade redan i Hamburg varefter Ferdinand inte längre ägnade Carl Gustaf personligt intresse.

Han dog 1862, 41 år gammal. Då återstod endast 44.107 riksdaler och 91 öre att betala av skulderna i konkursen. Dessa täcktes mer än väl av den livförsäkring på 4.000 pund sterling som den kloke farbrodern tecknat i ett engelskt bolag.

DE WATTRANGSKA FRISÄNGARNA PÅ SERAFIMERLASARETTET

När jag kom till Sandemar 1957 fick jag vid ett tillfälle i uppdrag att besöka en patient på Serafimerlasarettet.

Denne hade tidigare varit täckdikesgravare här. Enligt fideikommissarien Claes Braunerhjelm vårdades han i en av de två frisängar som fanns på Serafimeren för anställda på Sandemar.

Jag förknippade Ferdinand Braunerhjelm generösa donation med dessa frisängar. Men så är inte fallet.

Det är en donation av fideikommissarien J.G. Wattrang, som i sitt testamente år 1826 förordnade att Serafimerlasarettet skulle erhålla 8.000 riksdaler banco.

Räntan skulle användas för fattiga sjuka från Stockholms län. "Underhåvande" från det Wattrangska fideikommisset, Sandemar, "skulle hafva förmånen af fri behandling".

Beloppet tillfördes lasarettet 1828 och det bestämdes att för detsamma 2 sängar skulle underhållas.

Ferdinand Braunerhjelm hade överbefälet på Tullgarns slott där han ingav stor respekt. Inför besök där hos förvaltaren Köhler, lät dennes förträffliga hustru bada sin man i ett myrbad för att han skulle bli tillräckligt mjuk i ryggen när Överhovstallmästare Braunerhjelm anlände.

Teckning Kjell Olsson